

La música que ve de Déu: cant i música en la litúrgia

La música ha tingut sempre un lloc central en la litúrgia cristiana. Com el silenci, és un llenguatge que necessitem per entrar en sintonia amb la bellesa de Déu, per descobrir-ne la presència. Cauen les presses, cauen els càlculs, com sempre que es tracta d'amor: cantem perquè volem tenir temps per a Déu.

21/02/2017

«*Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est!*» (Cant al Senyor per la seva gran victòria).[1] Sense solució de continuïtat, la litúrgia de la vetlla pasqual uneix aquest cant amb el relat del pas d'Israel a través del mar Roig: la música, plena d'alegria, sorgeix espontània quan *toca* la proximitat de Déu. El prodigi de les aigües partides es va convertir, per al poble elegit, en l'emblema d'aquesta proximitat de Déu: els salms se'n fan ressò amb freqüència.[2] En el temps de l'Església, aquest esdeveniment ens parla del baptisme, de la creu, del cel... Ens parla de la nostra vida, i de la vida que Déu ens té preparada a l'altra banda, que «no és un senzill embelliment d'aquesta vida actual: aquesta supera la nostra imaginació, perquè Déu ens sorprèn contínuament amb el seu amor i amb la seva misericòrdia».[3]

Davant del «Déu de les sorpreses»,^[4]
un Déu que fa que tot sigui nou,^[5]
**«sobren les paraules, perquè la
llengua no aconsegueix
d'expressar-se; ja l'enteniment
s'aquieta. Ja no es raona,
s'esguarda! I l'ànima es posa a
cantar un altre cop amb un càntic
nou, perquè se sap també
esguardada amorosament per
Déu, tothora».**^[6] Davant del Déu
que ens sorprèn amb la seva novetat
brollen espontànies la lloança i
l'adoració: el cant i el silenci. L'un i
l'altre estan profundament
emparentats, perquè expressen el
que les simples paraules no
aconsegueixen dir. Per això, la
litúrgia els reserva per als moments
més sublims. **«L'Església canta —
s'ha dit— perquè amb les paraules
no en tindria prou per a la seva
pregària. —Tu, cristià —i cristià
escollit—, has d'aprendre a cantar
litúrgicament».**^[7]

Un càntic nou

Humanament irresoluble. Així era la situació del poble elegit, acorralat entre el mar Roig i l'exèrcit egipci. Per davant, la barrera del mar; a l'esquena, la força belligerant de les armes. «Deia l'enemic: “Els perseguiré i els agafaré, m'atiparé de repartir botí, em trauré l'espasa, i tots seran meus!”». [8] Així es troba també l'Església, tantes vegades, assetjada pels qui voldrien esborrar-la de la capa de la terra, o buidar-la almenys del seu caràcter sobrenatural.

Però Déu és amb nosaltres, com era amb els israelites. Davant de les fites impossibles dels humans, brilla la seva glòria en contrast amb la potència del faraó i dels faraons de la història: de maneres inesperades, el mar s'aparta i ens deixa pas, i es torna a tancar davant de l'enemic. «Però bufa el teu alè, i el mar els

cobreix; s'enfonsen com plom dins les aigües poderoses».[9]

La narració sagrada no revela els pensaments d'Israel, mentre caminaven enmig del mar per terra eixuta, amb aigües que els feien de muralla a dreta i esquerra. Només al final, la Bíblia gira la vista sobre els israelites per mostrar-ne la reacció. «El poble va sentir un gran respecte pel Senyor, i va creure en el Senyor i en Moisès, el seu servent. Llavors Moisès, amb els israelites, va entonar aquest càntic en honor del Senyor: “Canto al Senyor per la seva gran victòria»:[10] respecte i fe renovada en Déu, que es desborda en el primer cant nou,[11] del qual l'Escriptura dona notícies.

No coneixem aquesta música. Ningú no va poder recollir-la de cap manera i tampoc la tradició oral l'ha fet arribar fins a nosaltres. Però havia de ser sincera: brollava d'un

profund agraïment, expressava un profund sentit d'adoració. Havia de ser colpidora: qualsevol testimoni extern hauria pogut tocar la presència de Déu en aquell cant, com la van tocar els qui el van entonar.

Després d'aquest episodi, els israelites trobaran més dificultats al desert. Primer, l'aigua amarga de Marà, que es torna dolça en virtut del tronc, figura de la Creu;[12] després, el rigor del desert de Sín, que el Senyor pallia amb el manà i les guatlles; les aigües de Massà i Meribà... Déu sempre intervenia en les dificultats i el poble renovava el cant. L'esperança era arribar al moment en què tot seria ja un cant nou.

La vinguda de Crist ha inaugurat la salvació definitiva: «La salvació ve del nostre Déu, que seu al tron, i de l'Anyell».[13] El cant nou, que ja no passa, s'ha començat a entonar.

Alhora, però, esperem el moment en què sigui ple, tal com ens el presenta l'Apocalipsi.[14] En certa manera, l'Església ja ha arribat a la terra promesa, però continua la peregrinació pel desert: per això en la litúrgia parla de si mateixa com a «*peregrinans in terra*».[15] En realitat, *nou*, en el llenguatge bíblic, «no indica tant la novetat exterior de les paraules com la plenitud darrera que segella l'esperança. Així doncs, es canta la fita de la història, en què per fi callarà la veu del mal (...). Però després d'aquest aspecte negatiu es presenta, amb un espai molt més gran, la dimensió positiva, la del nou món feliç que està a punt d'arribar».[16]

La música del cel, a la terra

Quan l'Anyell «així que el prengué, els quatre vivents i els vint-i-quatre ancians es van prosternar (...); cada un tenia una cítara i una copa d'or,

plena de perfums d'encens, que són les pregàries del poble sant. I entonaven un càntic nou que deia (...)».[17] La Sagrada Escriptura no s'estalvia, sòbria com és, la menció del cant al cel. És lògic que ho faci, perquè «Déu no és solitud, sinó amor gloriós i joiós, difusiu i lluminós».[18] La imaginació ens pot suggerir la música que va acompanyar la Mare de Déu quan la Santíssima Trinitat la va rebre al cel. Exèrcits d'àngels esperen la reina, que està a punt d'arribar en cos i ànima. La música és solemne; ve plena a vessar d'afecte, alegria, el delicat equilibri de la bellesa. La Mare de Déu apareix, esplendorosa, i el fill, que ha introduït la humanitat en el si de la Trinitat, rep la mare.

La litúrgia terrenal, també quan no n'arribem a percebre tota la bellesa, potser per les circumstàncies externes o per les nostres pròpies, és «el culte del temple universal que és

Crist ressuscitat, amb els braços estesos a la creu per atreure a tothom en l'abraçada de l'amor etern de Déu. És el culte del cel obert».[19] Per això els prefacis de la missa acaben sempre convidant a tothom a cantar el *Sanctus* amb els àngels i els sants. En el *Sanctus* la terra i el cel s'uneixen: «Ens associem plens de gratitud a aquest cant de tots els segles, que uneix cel i terra, àngels i homes».[20] ***«Jo aplaudeixo i enalteixo amb els Àngels: no em costa gens perquè sé que n'estic voltat, quan celebro la Santa Missa. Adoren la Trinitat».***[21]

Certament, en el relat de l'anunci dels àngels als pastors, «Lluc no diu pas que els àngels cantessin. Ell escriu molt sobriament que un estol dels exèrcits celestials lloava Déu cantant: “Glòria a Déu a dalt del cel...” (Lc 2, 13). Però els homes sempre han sabut que el parlar dels àngels és diferent del dels homes;

que precisament aquesta nit del missatge joiós ha estat un cant en què ha brillat la glòria sublim de Déu. Per això, aquest cant dels àngels ha estat percebut des del principi com una música que ve de Déu, més encara, com una invitació a unir-se al cant, a l'alegria del cor per ser estimats per Déu».[22]

Aquest és el marc en què s'inscriu la rica creativitat musical de la litúrgia, que es va començar a desenvolupar amb l'oració d'Israel: l'esforç per entrar en sintonia amb la bellesa de Déu, per acostar-nos al cel. «La litúrgia és el temps de Déu i l'espai de Déu, i nosaltres hem d'entrar-hi, en el temps de Déu, en l'espai de Déu i no mirar el rellotge. La litúrgia és precisament entrar en el misteri de Déu; deixar-nos portar fins al misteri i estar en el misteri».[23] Sant Josepmaria escrivia, en aquesta mateixa línia, que a la Santa Missa «s'haurien d'aturar els rellotges»:[24]

davant de Déu no hi pot tenir lloc un plantejament simplement instrumental, pragmàtic. «L'aparició de la bellesa, de la formositat, ens torna alegres sense que ens haguem de preguntar per la utilitat que tenen. La glòria de Déu, de la qual prové tota bellesa, fa saltar en nosaltres la sorpresa i l'alegria».[25]

A l'abast de tothom

La participació de cadascú en el cant litúrgic manifesta també l'afecte, el «sentit del misteri»[26] que ens porta a posar entre parèntesis els criteris d'eficàcia propis d'altres contextos. Sense deixar de tenir en compte les circumstàncies professionals i familiars de cadascú, moltes vegades es pot donar a la celebració litúrgica aquest toc que ajuda, d'una manera concreta, a adorar Déu. Potser en això anirem a contracorrent d'una cultura pragmatista de la qual també nosaltres som fills; però així, donant

a la litúrgia el seu temps, amb la resplendor senzilla de la nostra fe, també portem el món a Déu: el fem present en la vida moderna i agitada, que no sap tenir temps per a Ell.

«¿No és ben estrany que molts cristians, pausats i fins i tot solemnes per a la vida de relació (no tenen presses) i per a les seves poc actives actuacions professionals, per a la taula i al repòs (tampoc no tenen presses), se sentin urgits i urgeixin el Sacerdot, en el seu afany d'escurçar, d'apressar el temps dedicat al Sacrifici Santíssim de l'Altar?».[27]

La fe «és amor i per això crea poesia i crea música»:[28] si la nostra fe és viva, també sabrem assemblear-nos en això als primers cristians, a qui sant Pau animava a cantar i celebrar el Senyor amb tot el cor.[29]

La música litúrgica no és, doncs, una qüestió de sensibleria o d'esteticisme: és qüestió d'amor, de voler **«que tracteu el bon Déu amb**

tendresa de cor»[30], i no «d'una manera oficial i seca, amb una fe que no té vibració».[31] De la mateixa manera que trobaríem a faltar la música en un moment festiu de la vida, és natural que vulguem donar aquest realçament a la litúrgia. De vegades, en la celebració quotidiana, n'hi haurà prou amb un cant breu, pietós: *Adoro te devote, Ave Maris Stella, Rorate Coeli*, etc. A les festes, en funció de les aptituds dels fidels, la música adquirirà més protagonisme, ja que es cantaran algunes parts de la missa —el *Glòria*, el *Sanctus*, etc.—, que se serviran potser de l'acompanyament de l'orgue.

Al llarg dels segles, l'Església ha creat una preciosa tradició de música sacra. La novetat del culte cristià va empènyer a buscar altres formes poètiques i musicals que expressessin com l'oració s'elevava a nivells inusitats: «Correspon als

homes cantar salms, però cantar himnes correspon als àngels i als qui porten una vida com la dels àngels». [32] Així, en la litúrgia romana destaca el gregorià com a cant propi, [33] amb el qual podem pregar durant la celebració de la Santa Missa: per exemple, el *Missal romà* d'altar ofereix les notes per poder cantar el *Per ipsum* al final de la pregària eucarística, així com altres oracions.

Dins del gran repertori de música sacra cristiana, hi ha cants per a totes les sensibilitats i capacitats: des de melodies senzilles fins a polifonies complexes. També hi ha cants més recents, que, des de la mateixa identitat cultural, saben posar música al misteri de Déu. Tant les peces més tradicionals com les modernes es troben en llibres publicats per ajudar els fidels; també es poden fer recopilacions dels cants més adequats a cada lloc.

Aquest és un camp prometedor també per a les persones amb més preparació musical: l'esforç per abocar la seva creativitat en l'acte de fer més lluminós el culte els farà també més generosos amb Déu, perquè dedicant aquest temps al Senyor i als altres estan oferint el sacrifici d'Abel.[34] En tot cas, val la pena posar aquí almenys la illusió amb què es prepara, per exemple, la celebració d'un aniversari: aprenent i assajant cants, que pertanyen a la cultura cristiana, expressen una autèntica sensibilitat litúrgica i donen curs a la nostra oració. En efecte, en la litúrgia estem amb Déu, i a Déu li agrada que cantem, perquè de vegades no n'hi ha prou amb parlar.

El llenguatge de l'adoració

La música, en la litúrgia, no és un simple acompanyament o ornamentació; tampoc no és la

interpretació d'un tema religiós que crida l'atenció sobre si mateixa: en un cas i l'altre, la música discorreria en paral·lel amb la celebració, quan es tracta, en canvi, que sigui una mateixa cosa amb aquesta.[35] La veritable música litúrgica és ella mateixa oració, és ella mateixa litúrgia; no ens dispersa, no es limita a donar-nos una alegria sensible o un plaer estètic: ens recull, ens fica en el misteri de Déu. Ens porta a l'adoració, que té en el silenci un dels seus llenguatges privilegiats: «El silenci —ens recorda el Papa— custodia el misteri».[36] Si la música és de Déu, no competirà amb el silenci: ens portarà cap al silenci de debò, el del cor.

Els instants de silenci que preveu la litúrgia —abans d'iniciar la missa, en l'acte penitencial, en els *mementos*, en la consagració, etc.— són invitacions a recollir-nos en adoració. Ens preparen per al

moment de la comunió, perquè «per combregar veritablement amb una altra persona l'he de conèixer, saber-hi estar a prop en silenci, escoltar-la, mirar-la amb amor. El veritable amor i la veritable amistat viuen sempre d'aquesta reciprocitat de mirades, de silencis intensos, eloqüents, plens de respecte i veneració, de manera que la trobada es visqui profundament, de manera personal i no superficial».[37]

«Tu, jo, adorem el Senyor?», ens pregunta el Papa, dirigint-nos cap al centre íntim de la litúrgia, que serà el nostre cel. «Acudim a Déu només per demanar, per agrair, o ens hi dirigim també per adorar-lo? Però, aleshores, què vol dir adorar Déu? Vol dir aprendre a estar amb ell, a parar-nos a dialogar-hi, sentint que la seva presència és la més veritable, la més bona, la més important de totes (...); adorar el Senyor vol dir que estem convençuts davant d'ell que és l'únic

Déu, el Déu de la nostra vida, el Déu de la nostra història».[38]

Carles Ayxelà

[1] Ex 15,1.

[2] Cf. Sl 65 (66); 77 (78); 105 (106); 135 (136).

[3] Francesc, Àngelus 10.11.2013.

[4] Francesc, Homilia a Santa Marta 20.1.2014.

[5] Cf. Ap 21,5.

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 307.

[7] Sant Josepmaria, *Camí*, 523.

[8] Ex 15,9.

[9] Ex 15,10.

[10] Ex 14,31 - 15,1.

[11] Cf. Sl 32 (33); 39 (40); 95 (96); 97 (98); 143 (144); 149.

[12] Cf. Ex 15,22-25.

[13] Ap 7,10

[14] Ap 5,9-10; 14,3.

[15] *Missal romà*, “Pregària eucarística III”.

[16] Benet XVI, Audiència 26.1.2006.
Cf. Sl 143 (144).

[17] Ap 5,8-9.

[18] Benet XVI, Homilia 19.2.2012.

[19] Benet XVI, Audiència 3.10.2012.

[20] Benet XVI, *Homilia* 24.12.2010.

[21] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 89.

[22] Benet XVI, Homilia 24.12.2010.

[23] Francesc, Homilia 10.2.2014.

[24] Sant Josepmaria, *Forja*, 436.

[25] Benet XVI, Homilia 24.12.2010.

[26] Joan Pau II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 17.4.2003, 49.

[27] Sant Josepmaria, *Camí*, 530.

[28] Benet XVI, Audiència 21.05.2008.

[29] Cf. Ef 5,19; Col 3,17.

[30] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 167.

[31] Sant Josepmaria, *Forja*, 930.

[32] Orígens, *Sel. in psalmos*, a Sl 119 [118],71.

[33] Cf. Concili Vaticà II, Const. *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963), 116.

[34] Cf. *Missal romà*, “Pregària eucarística I”; cf. Gen 4,4.

[35] Cf. Concili Vaticà II, Const.
Sacrosanctum Concilium, 112.

[36] Francesc, Homilia a Santa Marta
20.12.2014.

[37] Benet XVI, Homilia 7.06.2012.

[38] Francesc, Homilia 14.04.2013.

*Traducció de l'oficina de comunicació
de l'Opus Dei a Catalunya*

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/la-musica-
que-ve-de-deu-cant-i-musica-en-la-
liturgia/](https://dev.opusdei.org/ca/article/la-musica-que-ve-de-deu-cant-i-musica-en-la-liturgia/) (07/08/2025)